निशुम्भशुम्भयोर्देवी भद्रकाली तरस्विनी ॥")
गरुड़े वायौ च पुं। इति राजनिर्घण्टः ॥

तरान्धुः, पुं, (तराय तरणाय तरे तरणे वा अन्धुरिव अतिगभीरमध्यदेशत्वात् तथात्वम्।) नौकाविशेषः। भड़ इति भाषा। तत्पर्य्यायः। होड़ः २ वहनम् ३ वार्व्वटः ४ वहित्रम् ५। इति त्रिकाण्डशेषः ॥

तरालुः, पुं, (तराय तरणार्थं अलति पर्य्याप्नोतीति। अल+उन्।) नौकाविशेषः। इति हारावली॥

तरिः, स्त्री, (तरत्यनया इति। तॄ+"अच इः।" उणां। ४। १३८। इति इः।) नौका। इत्यमरः। १।१०।१०॥ (यथा, महाभारते। १। १००। ४८।
"लाभवीहाग्रकन्याक्षि धर्म्मार्थं वाहये तरिम् ॥")
दशा। वस्त्रादिपेटकः। इति हेमचन्द्रः ॥

तरिकः, पुं, (तराय तरणाय हितः। तॄ+ठन्।) ग्रवः। इति त्रिकाण्डशेषः ॥ (तरणे तरणनिमित्तकदेयशुल्केऽधिकारोऽस्यास्य। तरणशुल्कग्रहणाधिकारी। यथा, याज्ञवल्क्ये। २। २६६। [दश ॥")
"तरिकः स्थलजं शुल्कं गृह्णन् दाप्यः पणान्

तरिका, स्त्री, (तरिक+टाप्।) नौका। इति शब्दरत्नावली ॥

तरिणी, स्त्री, (तरस्तरणं शब्दलेनास्त्यस्याः इति इनिः ङीप् च।) नौका। इति हेमचन्द्रः ॥

तरिता, स्त्री, (तर+इतच्।) तर्ज्जनी। इति शब्दचन्द्रिका ॥ गञ्जनम्। गाँजा इति भाषा। यथा, कुलार्णवतन्त्रे।
"चन्द्रिका कालकूटश्च ताम्रकूटश्च धुस्तुरम्।
अहिफेनं खर्ज्जुरसस्तारिका तरिता तथा ॥"

तरित्रः, पुं, (तरेर्नौकाया रथ इव तत्परिचालनात्तथात्वम्।) अरित्रम्। इति हारावली ॥

तरी, स्त्री, (तरत्यनया इति। तॄ+"अयितॄस्तृतन्त्रिभ्य ईः।" उणां। ४। १५८। इति ईः।) नौका। (यथा, माघे। ३। ७६।
"तरीषु तत्तत्प्रमदागुणाढ्यम् ॥")
अदा। वस्त्रादिपेटकः। इत्युणादिकोषः ॥ भूमः। इति त्रिकाण्डशेषः ॥ द्रोणी। इति जटाधरः ॥ दशा। इति मेदिनी। रे, ४०॥

तरीतः, पुं, (तॄ+"तॄतृभ्यामीयण्।" उणां। ४। २६। इति ईयण्।) शोभनाकारः। भेलः। अवसायः। इत्युणादिकोषः ॥ समुद्रः। समर्थः। इति संक्षिप्तसारे उणादिवृत्तिः ॥ स्वर्गः। इति मेदिनी। ये, ३७॥

तरीत्री, स्त्री, (तरीत्र+संज्ञायां ङीप्।) इन्द्रकन्या। इति मेदिनी। ये, ३८॥

तरुः, पुं, (तरति समुद्रादिकमनेनेति। तॄ+"भ्रस्जगृधृतृचरीति।" उणां। १। ७। इति उः।) वृक्षः। इत्यमरः। २। ४। ६॥ (यथा, रघुः। ३। ७०।
"सनिबद्धतरुच्छायां देव्या तया सह शिश्रिये ॥")

तरुकुणिः, पुं, (तरौ वृक्षे कुणयतीति। कुण+इन्।) वाग्गुदपक्षी। इति त्रिकाण्डशेषः ॥

तरुजीवनं, क्ली, (तरोर्जीवनं जीवनकारणम्।) वृक्षमूलम्। इति शब्दचन्द्रिका ॥

तरुणं, क्ली, (तॄ+"त्रो रच लो वा।" उणां। ३। ५४। इति उनन्।) कुलपुष्पम्। इति मेदिनी। णे, ४६॥

तरुणः, पुं, (तॄ+उनन्।) स्थूलजीरकः। एरण्डः। इति राजनिर्घण्टः ॥

तरुणः, त्रि, (तरति प्लवते प्रमोदचलिते इति। तॄ+"त्रो रच लो वा।" उणां। ३। ५४। इति उनन्।) युवा। इति मेदिनी। णे, ४६। (यथा, महाभारते। १। ४०। २६।
"तरुणस्तस्य पुत्रोऽभूत्तिग्मतेजा महातपाः ॥")
नूतनः। इति धरणिः ॥ (यथा, छन्दोमञ्जर्य्याम्।
"तरुणं सर्षपशाकं नवौदनं पिच्छिलानि दधीनि।
स्वल्पव्ययेन सुन्दरि! आम्बजनो मिष्टमश्नाति ॥")

तरुणज्वरः, पुं, (तरुणश्चासौ ज्वरश्चेति।) सप्ताहावधिज्वरः। (यथा, चक्रदत्तः।
"आसप्तरात्रं तरुणं ज्वरमाहुर्म्मनीषिणः ॥")

तरुणदधि, क्ली, (तरुणं तरुणलक्षणोक्तं दधीति।) पञ्चदिनातीतदधि। इति वैद्यकम् ॥
"शुष्कं मांसं स्त्रियो वृद्धा बालार्कस्तरुणं दधि।
प्रभाते मैथुनं निद्रा सद्यःप्राणहराणि षट् ॥"
इति चाणक्ये। ६४॥

तरुणी, स्त्री, (तरुण+गौरादित्वात् ङीष्।) द्वितीयवयाः स्त्री। (यथा,—
"ततस्तु तरुणी ज्ञेया द्वात्रिंशद्वृत्तसरावधि।
निदाघशरदोर्बाला हिता विषयिणी मता ॥
तरुणी शीतसमये ॥"
'नित्यमाला सेव्यमाना नित्यं वर्द्धयते बलम्।
तरुणी द्वासयेच्छक्तिम् ॥"
"वृद्धोऽपि तरुणीं गत्वा तरुणत्वमवाप्नुयात् ॥"
इति भावप्रकाशस्य पूर्व्वखण्डे प्रथमे भागे ॥)
भूयोभूयः प्रवर्त्तमानरजाः स्त्री। इत्यमरटीकासारसुन्दरी ॥ तत्पर्य्यायः। युवती २। इत्यमरः। २। ६। ८॥ तनुनी ३ युवतिः ४। इति भरतः ॥ यूनी ५ दिकरी ६ धनिका ७ धनीका ८। इति शब्दरत्नावली ॥ यक्षकन्या। दन्तीवृक्षः। चीड़ानामगन्धद्रव्यम्। पुष्पविशेषः। सेउती इति भाषा ॥ तत्पर्य्यायः। सहा २ कुमारी३ गन्धाढ्या ४ चारुकेशरा ५ भृङ्गेष्टा ६ रामतरुणी ७ सुदला ८ बहुपत्रिका ९ भृङ्गवल्लभा १०। इति राजनिर्घण्टः ॥ सेवती ११। यथा, नारसिंहपुराणे।
"चम्पकात् पुष्पशतकादशोकं पुष्पसुत्तमम्।
अशोकात् पुष्पसाहस्रात् सेवतीपुष्पसुत्तमम्।
सेवतीपुष्पसाहस्रात् कुब्जकं पुष्पसुत्तमम् ॥"
(यथा, भावप्रकाशस्य पूर्व्वखण्डे प्रथमे भागे ॥
"शतपत्री तरुणयुक्ता कर्णिका चारुकेशरा।
महाकुमारी गन्धाढ्या लाक्षाढ्याऽतिमङ्गला ॥"
अस्या गुणाः। शिशिरत्वम्। स्निग्धत्वम्। पित्तदाहज्वरसुखपाकत्वञ्चाविच्छर्द्दिनाशित्वम्। मधुरत्वञ्च। इति राजनिर्घण्टः ॥

तरुणीकटाक्षमालः, पुं, (तरुणीनां कटाक्षाणां माला यत्र।) तिलकवृक्षः। इति राजनिर्घण्टः ॥

तरुतूलिका, स्त्री, (तरुस्थिता तूलिका चित्रशलाका इव। यद्वा, तरौ वृक्षे दोलयतीति। दुल क्षेपे+ण्वुल्। टापि अत इत्वम्। पृषोदरादित्वात् साधुः।) वातुलिः। इति हारावली ॥ वाइड़ इति भाषा ॥ तरुदूलिकापि पाठः ॥

तरुनखः, पुं, (तरौ तरोर्वा नख इव।) कण्टकः। इति हारावली ॥

तरुसुक्, [ञ्] पुं, (तरुं सुनक्तीव। सुज+क्विप्।) वन्दाकः। इति राजनिर्घण्टः ॥

तरुस्थगः, पुं, (तरौ तिष्ठन् स्थग इव। प्राकप्रार्थिववत् मध्यपदलोपी समासः। यद्वा, तरु प्रियो स्थगः पशुः।) वानरः। इति शब्दरत्नावली ॥

तरुरागं, क्ली, (तरो रागो रक्तिमाभा यस्मात्।) किशलयम्। नूतनपल्लवः। इति हारावली ॥

तरुराजः, पुं, (तरूणां राजा अत्युच्चत्वादस्य तथात्वम्। समासे टच्।) तालवृक्षः। इति राजनिर्घण्टः ॥ (सर्व्वपूज्यत्वात् स्वर्लोकभोग्यत्वाच्च पारिजातपुष्पवृक्षः। यथा, हरिवंशे। १२४। ५५।
"यदेतदाहृतं स्वर्गात् तत् त्वदर्थे मया विभो!।
देवोपभोग्यमेतद्धि तरुराजसमुद्भवम् ॥")

तरुरुहा, स्त्री, (तरौ रोहतीति। रुह+कः। टाप्।) वन्दाकः। इति राजनिर्घण्टः ॥

तरुरोहिणी, स्त्री, (तरुषु रोहतीति। रुह+णिनिः+ङीप्।) वन्दाकः। इति राजनिर्घण्टः ॥

तरुवल्ली, स्त्री, (तरुषु वल्लीव तरुर्वल्लीव वा।) ऋतुकालता। इति राजनिर्घण्टः ॥

तरुशायी, [न्] पुं, (तरौ तरुकोटरे शाखायां वा शेते इति। शी+णिनिः।) पक्षी। इति हारावली ॥

तरुसारः, पुं, (तरोः सारः।) कर्पूरः। इति हारावली ॥ (यथा, सुश्रुते चिकित्सितस्थाने ३५ अध्याये। "तत्रनेत्राणि सुवर्णरजतताम्रायोरीतिदन्तशङ्खमणितरुसारमयानि शलाकाभिरीति।" कर्पूरशब्देऽस्य विवृतिर्ज्ञातव्या ॥)

तरुस्था, स्त्री, (तरौ तिष्ठतीति। स्था+कर्त्ताम् च।) वन्दाकः। इति राजनिर्घण्टः ॥

तरूटः, पुं, (तरोः ऊट इव।) उत्पलकन्दः। अस्य गुणाः। गुरुत्वम्। विष्टम्भित्वम्। शीतलत्वञ्च। इति राजवल्लभः ॥ (यथा, चरके सूत्रस्थाने सप्तविंशेऽध्याये।
"तरूटविसशालूककौशादनकशेरुकम्।
शृङ्गाटकं कलोद्यञ्च गुरुविष्टम्भि शीतलम् ॥")

तर्क, क दीप्तौ। इति कविकल्पद्रुमः ॥ (चुरां-परं-अकं-सेट्।) क, तर्कयति। वितर्कयोऽप्ययम्। (अत्र सकं।) तर्कयत्यन्यगुणं सुधीः। इति दुर्गादासः ॥